



นายประคอง มนต์กระโทก
คณูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีสุโขทัย)







คำประกาศเกียรติคุณ

นายประคอง มนต์กระโทก

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ)

ครูประคอง มนต์กระโทก เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมมาตั้งแต่เด็ก เมื่อเติบโตประกอบอาชีพทำนาแต่ประสบความล้มเหลว จึงไปประกอบอาชีพอื่นอีกหลายอาชีพแต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงกลับมาทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้น โดยทดลองจับบ่อเลี้ยงปลา แต่ก็ต้องประสบปัญหาอุทกภัยหลายครั้ง ทำให้เกิดความคิดใหม่ในการแก้ปัญหาโดยยกคันดินให้สูงและกว้างขึ้น ในบ่อเลี้ยงปลานานาชนิด ส่วนคันบ่อปลูกพืชอายุสั้นทำให้มีผลผลิตทั้งพืชผักและปลาขายได้ตลอดปี จากนั้นเปิดบ้านของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สอน และถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชนและผู้สนใจโดยทั่วไป โดยเน้นการทำการเกษตรวิถีพุทธ ที่ใช้วิธีพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ

การที่ ครูประคอง มนต์กระโทก นำความรู้ด้าน เกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ) ที่ตนเองศึกษาค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด ให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ นำไปแก้ปัญหาและปรับประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๔

นายประคอง มนต์กระโทก

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ)



ครูประคอง มนต์กระโทก จากจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนามาผสมผสานกับการทำเกษตรกรรมในแนวเกษตรวิถีพุทธที่เน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด โดยไม่ทำลายธรรมชาติใช้ชีวิตสมถะพออยู่พอกิน เพื่อแก้ไขปัญหาการทำกรเกษตรของเกษตรกร โดยเน้นการสำนึกถึงบุญคุณของแผ่นดินเป็นสำคัญ

การศึกษา ชีวิต และการทำงาน

เมื่อครูประคองเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ นั้น เป็นปีเดียวกับที่พ่อถูกยิงเสียชีวิต ซึ่งครูประคองเล่าว่าการเสียชีวิตของพ่อทำให้ความฝันที่จะเรียนหนังสือในชั้นสูงๆ ดับวูบลงชีวิตเต็มไปด้วยความท้อแท้สิ้นหวัง และมองไม่เห็นอนาคตข้างหน้าแต่อย่างใด

ท่ามกลางความท้อแท้และสิ้นหวังนั้นเองที่ครูประคองได้รับข่าวดีมาว่าที่สำนักวัดป่าไถ่ตั้งอำเภอมีหลวงพ่อน้อยตั้งสำนักสงฆ์เพื่อปฏิบัติกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตตเถระ มาตั้งเพื่อปฏิบัติธรรมอยู่ ครูประคองจึงออกเดินทางมุ่งหน้าไปฝากตัวเป็นศิษย์ที่สำนักวัดป่าแห่งนั้น

ที่วัดป่าครูประคองโกนผมนุ่งขาวห่มขาว ปฏิบัติธรรมถือศีล ๘ อย่างเคร่งครัด ใช้เวลาตอนกลางวันศึกษาธรรม กลางคืนนั่งวิปัสสนาสมาธิติดต่อกันเป็นเวลา ๒ ปี จากนั้นจึงบวชเณรศึกษาเล่าเรียนทางธรรม เพื่ออุทิศกุศลให้พ่อผู้ล่วงลับ

หลังจากศึกษาธรรมจากสำนักวัดป่าได้ระยะหนึ่งครูประคองได้เดินทางเข้าไปศึกษาธรรมต่อที่สำนักในตัวเมืองนครราชสีมาเมื่อสอบได้นักธรรมโทแล้วจึงเดินทางไปศึกษาธรรมต่อที่สำนักในกรุงเทพฯ



พอสอบได้นักธรรมเอกแล้วจึงกลับไปบวชที่วัดศาลาลอย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

เดิมทีเดียวครูประคองตั้งใจจะบวชพระตลอดชีวิต แต่แม่และน้องๆ ก็ยังคงอยู่กับความทุกข์ยากเหมือนที่ผ่านมาแม่แก่ลงมากน้องๆ ก็เติบโตขึ้น แต่ความยากจนเหมือนจะเพิ่มมากกว่าเก่า

จิตสำนึกความรับผิดชอบบอกแก่ครูประคองว่าจะต้องลาสิกขาออกไปแบกรับภาระต่างๆ แทนแม่ที่แก่เฒ่าลงไปทุกวัน จากนั้นครูประคองจึงตัดสินใจลาสิกขาออกมาช่วยครอบครัวอีกแรงหนึ่ง

นานหลายปีหลังจากทำงานหาเลี้ยงแม่และน้องๆ จนฐานะดีขึ้นกว่าเดิมแล้วครูประคองก็แต่งงานสร้างครอบครัวบนผืนนา ๑๐ ไร่ของภรรยา

สองปีกว่าของชีวิตชาวนาที่ยิ่งทำก็ยิ่งจนลงๆ เพื่อนบ้านมากมายก็พากันละทิ้งแผ่นดินไปรับจ้างหารายได้จากที่อื่นเพิ่มมากขึ้นทุกปี

ครูประคองนั่งมองผืนนาแห้งแล้งแล้วก็เกิดความคิดที่จะหาอาชีพเสริมเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวโดยไปเรียนวิชาชีพช่างตัดผมด้วยเหตุผลที่ว่าจะได้กลับมาทำงานในหมู่บ้านโดยไม่ต้องทอดทิ้งครอบครัวไปไกลๆ

รายได้จากการตัดผมมีได้มากมายเหมือนที่ใครๆ คิด แต่การเป็นคนอดออมก็ทำให้ครูประคองเก็บสะสมเงินซื้อสามล้อถีบได้คันหนึ่ง จากนั้นก็ไปรับจ้างถีบสามล้ออยู่ในตัวเมืองนครราชสีมา

อาชีพถีบสามล้อแม้จะเหนื่อยกายแต่ก็มีรายได้ที่ดีพอสมควรทำให้ครูประคองมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ทุกวัน

จากนั้นไม่นานการเปลี่ยนแปลงในชีวิตก็เกิดขึ้น

ในยุคที่สหรัฐอเมริกามาตั้งฐานทัพอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา นั้นได้มีการประกาศรับสมัครคนไทยให้เข้าไปทำงานที่ฐานทัพเป็นจำนวนมาก ครูประคองเองเป็นคนหนึ่งที่สมัครเข้าไปทำงานเป็นช่างไม้ และทั้งผู้รักษาความปลอดภัยให้ฐานทัพ โดยโยกย้ายไปตามฐานทัพต่างๆ อยู่เสมอ

แม้การทำงานในฐานทัพอเมริกันจะได้เงินเดือนมากกว่าการทำนา การตัดผม และการถีบสามล้อรวมกันก็ตามที แต่การจากบ้าน จากครอบครัวทำให้ครูประคองคิดว่าเงินแม้จะเป็นความจำเป็นของชีวิตแต่เงินก็หาใช้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตไม่

ด้วยเหตุนี้เองครูประคองจึงตัดสินใจลาออกจากฐานทัพอเมริกันแล้วย้อนกลับไปทำนาอยู่กับครอบครัว



การเรียนรู้

พ.ศ. ๒๕๑๔ ครูประคองเห็นว่าขึ้นทำนาต่อไปชีวิตคงเต็มไปด้วยหนี้สินรุงรัง และก็คงจะอยู่อย่างคนไร้อนาคต เพราะถึงแม้ว่าในช่วงเวลานั้นทางราชการจะเริ่มขุดคลองส่งน้ำจากเขื่อนลำพระเพลิงผ่านฝึนนาของหมู่บ้านเพื่อให้ทุกคนทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง ก็ตามที่ แต่ครูประคองไม่เชื่อว่าฝึนนั้นจะเป็นจริง

ในขณะที่เพื่อนบ้านพากันเข้ารับการอบรมถึงวิธีการทำนาปีละ ๒ ครั้ง ครูประคองกลับคิดสวนทางว่าเมื่อคนอื่นทำนาปลูกข้าวเพื่อให้มีข้าวกินครูประคองก็ตั้งความหวังว่าตนเองจะผลิตอาหารที่กินกับข้าวควบคู่กันไป

อาหารดังกล่าวก็คือปลา

เพื่อนบ้านเริ่มเตรียมฝึนนาเพื่อทำทั้งนาปี นาปรัง ครูประคองกับภรรยา ก็เริ่มขุดบ่อปลาด้วยสองมือของตนเองไปที่ละเล็กละน้อย

๘ เดือนกว่าบ่อปลากว้าง ๒ งาน ลึก ๑ เมตร จากน้ำพักน้ำแรงของครูประคองและภรรยาจึงเสร็จท่ามกลางความร้าวระบมของทั้งสองคน

ครูประคองกับภรรยาก็กับอนาคตใหม่ที่หวังและฝึนเอาไว้ จากนั้นก็หาพันธุ์ปลามาปล่อยลงไปในบ่อที่ช่วยกันขุดมาเกือบแรมปี แล้วก็นั่งนับวันรอที่จะจับจับปลาตัวโตๆ

โชคชะตาของครูประคองช่างร้ายเสียเหลือเกินปรากฏว่าปีนั้นน้ำจากเขื่อนทะลักมาท่วมทุ่งปลาหายไปเกลี้ยงบ่อ

ครูประคองตั้งต้นใหม่อีกครั้งแต่แล้วประวัติศาสตร์ก็ซ้ำรอยเดิม

น้ำท่วมปลาหนี !

วิบัติภัยสองครั้งสองคราวราวมีอาถรรพณ์ เพื่อนบ้านโจษจันกันแข็งแจะว่าฟ้าดินลงโทษครูประคองกับภรรยาที่ลอบลู่บรรพบุรุษด้วยการขุดที่นาให้เป็นบ่อปลา

องค์ความรู้

โบราณว่าผิดเป็นครู

ครูประคองไม่ได้สนใจคำครหานั้น หลังจากนั่งทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วก็พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส

นั่นคือชุดคตินัยขอขอบบ่อให้สูงขึ้น จัดทำร่องระบายน้ำในบ่อเลี้ยงปลา ขอบบ่อปลาปลูกพืชผักอายุสั้น ไม่นานนักปลาก็โตพืชผักก็เขียวเก็บไปขายได้ตลอดปี

๔ - ๕ ปี ผ่านไปรายได้จากการขายปลาขายผักก็พลิกฐานะของครูประคองให้ดีขึ้นๆ ตามลำดับข่าวคราวความสำเร็จในการเลี้ยงปลาปลูกผักของครูประคองร่ำลือไปไกล เจ้าหน้าที่ประมงแวะมาดูงานและเห็นว่าครูประคองทุ่มเทกับการเลี้ยงปลาอย่างจริงจัง จึงให้การสนับสนุนและฝึกอบรมถึงวิธีการขยายพันธุ์ปลาให้

ครูประคองนำความรู้สมัยใหม่มาผสมผสานกับความรู้เดิมแล้วปรับประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงปลาของตนเองทำให้สามารถขยายพันธุ์ปลาได้อย่างรวดเร็ว

ครูประคองเป็นนักวิจัยโดยธรรมชาติจากการสังเกตทำให้ทราบว่าผืนดินใดที่มีต้นจิก ต้นจามัน ขึ้นมากบริเวณนั้นจะสามารถเลี้ยงปลาได้เป็นอย่างดี เนื้อปลาก็มีรสชาติอร่อย แต่ถ้าบริเวณใดมีต้นยาง ต้นตะแบก ขึ้นมากเนื้อปลาจะไม่อร่อย เป็นต้น

ครูประคองขยายกิจการเพาะพันธุ์ปลาจากบ่อเล็กๆ เป็น**ประคองพันธุ์ปลา** ที่มีทั้งปลานิล ปลาไน ปลายี่สกเทศ ปลาดุก ฯลฯ จำหน่ายปีละเป็นจำนวนมาก โดยมีลูกค้าจากทุกสารทิศไปรับเป็นประจำ

ครูประคองมิได้ขายพันธุ์ปลาให้แก่ใครง่าย ๆ ถ้าเห็นว่าคนไหนมิได้ตั้งใจเลี้ยงปลาอย่างจริงจังก็จะแนะนำให้ทำอาชีพอื่นๆ และก่อนจะขายพันธุ์ปลา ก็จะสอบถามถึงขนาดบ่อเลี้ยงปลาเสมอเพื่อจะได้บอกให้ลูกค้าซื้อพันธุ์ปลาไปในจำนวนที่พอเหมาะกับบ่อของแต่ละคน

ขายพันธุ์ปลาไปแล้วครูประคองยังตามไปดูแลสอบถามปัญหาต่างๆ ถึงบ้านอีกด้วย

การถ่ายทอดความรู้

เมื่อลูกๆ ทั้ง ๗ คน เริ่มเติบโตขึ้นครูประคองเห็นว่าภาระของตนเริ่มลดน้อยลง จึงได้ใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนขึ้น โดยศูนย์แห่งนี้จะเป็นศูนย์สำหรับการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลา และอื่นๆ หมุนเวียนกันไป

เกี่ยวกับเรื่องศูนย์การเรียนรู้ ครูประคองเล่าให้ฟังว่า ในเมื่อลูกๆ โตพอที่จะดูแลตนเองและดูแลแม่ของพวกเขาได้เป็นอย่างดีแล้วตนเองก็อยากจะบวชเพื่อแสวงหาความ

สงบสุขที่แท้จริงของชีวิต แต่ถ้าหากประชาชนเห็นว่าตนเองยังทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้ก็พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ทุกคน

“ผมยินดีที่จะให้บ้านผมเป็นที่เรียนรู้ของเกษตรกรผู้สนใจ ซึ่งผมก็เชื่อว่าการที่เกษตรกรมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนกันบ้างจะทำให้แนวคิดแตกฉานขึ้น แล้วการที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของเกษตรกร ผมเชื่อว่าเราต้องปรับเปลี่ยนทำความเข้าใจกับแนวคิดของเขาก่อนจึงจะได้ผล ไม่เช่นนั้นมันก็เหมือนกับบางโครงการของรัฐบาลที่ชาวบ้านปรับเปลี่ยนโดยไม่เข้าใจ เปลี่ยนจากไร่มันสำปะหลังไปทำอย่างอื่นสักพัก พอมันราคาสูงเดี๋ยวก็กลับไปปลูกมันสำปะหลังเหมือนเดิมอีก” พ่อประคองชี้ให้เห็นถึงแก่นแท้ของปัญหาในการปรับเปลี่ยนความคิดของคน



เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้

เนื้อหาสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูประคองนั้นจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในเรื่อง

- เกษตรผสมผสาน
- ความรู้เรื่องดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์
- การปลูกจิตสำนึกความสัมพันธ์ระหว่างคน สถานที่ และสิ่งแวดล้อม
- ธรรมะกับการทำงาน

ครูประคองถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ได้แก่

- นักเรียนในท้องถิ่น
- เยาวชนในหมู่บ้าน
- นักศึกษาที่ศึกษาดูงาน
- ประชาชนทั่วไป
- นักวิชาการ
- สมาชิกเครือข่ายเกษตรผสมผสาน จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการถ่ายทอดความรู้

วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูประคองนั้นใช้วิธีการที่เรียบง่าย เช่น

- การเล่าประสบการณ์การเลี้ยงปลาและการทำเกษตรกรรม

- การแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน
- การฝึกปฏิบัติในบ่อปลาและพื้นที่ทำเกษตรกรรมบนคันบ่อปลา

ครูประคองถ่ายทอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้คนมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนานและสิ่งที่เน้นเป็นพิเศษคือการทำเกษตรวิถีพุทธที่วิถีการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ไม่ทำลายธรรมชาติใช้ชีวิตสมถะพออยู่พอกิน และข้อสำคัญคือต้องสำนึกถึงบุญคุณของแผ่นดิน

ครูประคองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ทุกคนในสังคมที่มีความกตัญญูอย่างสูงต่อพ่อแม่ และแผ่นดิน เป็นตัวอย่างของคนที่ไม่ยอมแพ้ต่อชีวิต มีความมานะ บากบั่น ในการประกอบอาชีพด้วยแรงกายของตนเองเป็นหลัก เป็นนักวิจัยธรรมชาติ สังเกตทดลอง จนเกิดองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ เพื่อมีความรู้แล้วยังได้เปิดสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ได้มาด้วยความยากลำบากของชีวิตเพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปเป็นบทเรียนใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและแก่สังคม

การที่ครูประคอง มนต์กระโทก เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและ ชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒

ครูประคอง มนต์กระโทก ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่บ้านทุ่งอรุณ เป็นบุตรของ นายห้าว

การศึกษา

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
- นักธรรมเอก

เกียรติคุณที่ได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๓๕ คนดีศรีสังคมจากมูลนิธิหมู่บ้าน
- พ.ศ. ๒๕๔๔ ครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี